

TISKOVÁ ZPRÁVA

Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR

V Holešovičkách 41, Praha 8

Tel./fax: 286 840 129, 130

E-mail: vinopal@soc.cas.cz

Koho poznáme a koho nikoli?

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost 2003</i>
Otázky:	<i>or.62 – or.72</i>
Termín terénního šetření:	<i>10. – 17. 11. 2003</i>
Počet respondentů:	<i>1203</i>
Reprezentativita:	<i>obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Výběr respondentů:	<i>kvótní výběr</i>
Zveřejněno dne:	<i>10. 12. 2003</i>
Kód tiskové informace:	<i>OR31210</i>
Zpracoval:	<i>Jiří Vinopal</i>
Autor výzkumu:	<i>Doc. RNDr. Tadeusz Siwek, CSc.¹</i>

Jednou z oblastí, která byla zkoumána v rámci bloku „regiony v ČR“, byly i představy lidí o odlišnostech obyvatel jednotlivých regionů v porovnání s cizinci a národnostními menšinami. Respondentům byly postupně položeny sady otázek na obyvatele z jejich regionu, z jiných regionů v ČR, cizince přechodně pobývající v ČR a národnostní menšiny žijící v ČR dlouhodobě. Ve všech případech nás zajímalo, zda si respondent myslí, že takového člověka pozná a podle jakých znaků. Pro přesnější orientaci ve zkoumané problematice také byly pokládány doplňující otázky na to, koho konkrétně si dotazovaní při odpovídání představili.

Výsledky jasně ukazují, že ve srovnání s ostatními sledovanými variantami si nejméně lidí dovoluje tvrdit, že by rozeznali obyvatele svého regionu,² nejvíce jich je naopak přesvědčeno, že poznají cizince krátkodobě pobývající v ČR.³

Tabulka 1. Podíl lidí, kteří věří, že poznají skupiny obyvatel

	Pozná (%)
Obyvatele vlastního regionu	43
Obyvatele jiného regionu v ČR	73
Cizince, krátkodobě v ČR	80
Příslušníky menšin	70

Znakem, podle kterého lidé nejnáze poznají jak sobě podobné tak obyvatele jiných regionů, cizince či příslušníky menšin, je pochopitelně v první řadě mluva, následována chováním a oblečením. Nicméně míra užitečnosti těchto klíčů se liší v závislosti na tom, jakou skupinu osob by měl dotázaný poznat,

¹ Prorektor pro vědu, výzkum a zahraniční vztahy Ostravské univerzity v Ostravě

² „Poznal byste v cizině obyvatele z vašeho regionu?“

³ „Poznáte cizince, kteří v ČR krátkodobě žijí?“

stejně jako na tom, jaké reprezentanty této skupiny si aktuálně představuje. Jinak řečeno, zatímco v případě cizinců je mluva důležitým poznávacím znakem pro 90 % dotázaných, v případě národnostních menšin je jím již jen pro 80 %, u obyvatel jiných regionů pro 77 % a obyvatele svého vlastního regionu by podle mluvy v cizině poznalo pouze 63 % respondentů. Odlišné poměry jsou pak v případě použitelnosti kritéria chování. Zde si lidé troufají rozeznat spíše obyvatele jiného regionu nežli svého vlastního a příslušníky menšin spíše nežli cizince.

Tabulka 2. Podle čeho pozná...: (Hodnoty udávají podíl respondentů v %, kteří uvedli, že podle daného znaku danou skupinu osob poznají)

	Mluva	Chování	Oblečení
Obyvatele vlastního regionu	63	20	11
Obyvatele jiného regionu v ČR	77	17	16
Cizince, krátkodobě v ČR	90	41	28
Příslušníky menšin	80	46	30

Přesvědčení o schopnosti rozeznat obyvatele vlastního, stejně jako jiných regionů, pochopitelně není u všech obyvatel České republiky stejně silné, což dokresluje tabulka 3.

Tabulka 3. Podíl lidí v jednotlivých regionech ČR, kteří věří, že poznají obyvatele svého a jiných regionů

	Pozná obyvatele	
	svého regionu	jiných regionů
Praha	41	59
Střední Čechy	33	73
Jižní a Západní Čechy	42	69
Severní Čechy	33	67
Východní Čechy	26	66
Jižní Morava	49	83
Střední Morava	57	85
Slezsko	66	80

Nejvíce si v tomto ohledu důvěřují obyvatelé oblastí se silným regionálním cítěním⁴, jako jsou Jižní a Střední Morava, nejméně pak lidé z oblastí, kde je regionální cítění slabší (Severní Čechy, Východní Čechy, Praha). Je velice pravděpodobné, že důležitou roli zde sehrává fakt, zda v místě jejich bydliště nějaké významné národopisné regiony ve skutečnosti existují, či nikoli. Pokud tomu tak je, lidé spíše považují historické a národopisné regiony za významné a spíše si také věří, že poznají jak sebe navzájem, tak i obyvatele jiných regionů. Pokud však v oblasti žádné významné historické či národopisné regiony nejsou, obě tyto tendence jsou slabší.

⁴ „Síla“ regionálního cítění byla zjišťována v rámci stejného bloku otázkou: „Považujete historické a národopisné regiony v současnosti za významné?“

Konkrétní představu o tom, jaké skupiny obyvatel si dotazovaní pod jednotlivými označeními vlastně představili, lze získat z analýzy doplňujících otevřených otázek.⁵

Tabulka 4. Konkrétní představy dotázaných při odpovídání na položené otázky ...: (Hodnoty udávají podíl respondentů v %, kteří uvedli, že si představili daný region/stát/skupinu osob.)

Regiony	%
Slezsko, Sev. Morava	41
Morava	24
Praha	22
Haná	20
Čechy	18
Brněnsko	14
Valašsko	12
Chodsko	11
Slovácko	11

Cizinci	%
Vietnam	40
Ukrajina	31
Německo	27
Rusko	20
Asie	15
Afrika	15
Slovensko	14
Záp. Evropa	14
Polsko	12

Menšiny	%
Romové	55
Vietnamci	24
Slováci	22
Poláci	18
Němci	13
Ukrajinci	13

Jako kritérium pro posuzování vlastní schopnosti poznat obyvatele jiných regionů v ČR byli nejčastěji použiti obyvatelé Slezska a Severní Moravy, o něco méně často také obyvatelé Prahy, Hané a Moravy a Čech obecně, nad desetiprocentní hranici se pak dostaly ještě regiony Brněnsko, Chodsko, Slovácko a Valašsko.

Konkrétní představy těchto „jiných regionů“ jsou však u různých respondentů různé, přičemž výrazně se opět projevuje především vliv skutečnosti, zda v dané oblasti nějaké významné národopisné či historické regiony reálně existují. Pokud tomu tak není (Střední Čechy, Praha), příklady „obyvatel jiných regionů v ČR“ jsou dosti obecné a operují především s představami historických zemí Čech, Moravy a Slezska. Naopak pokud v dané oblasti nějaké významné národopisné regiony existují (Jižní a Střední Morava), představa „jiných regionů“ je pestřejší a diferencovanější a spíše tíhne k představám Slovácka, Valašska či Hané.

Pokud jde o cizince přechodně pobývající v ČR, pak nejčastěji byli při odpovídání bráni v úvahu cizinci z Vietnamu, Ukrajiny a Německa, s menším odstupem také z Ruska, Slovenska a obecně z Asie, Afriky a Západní Evropy. V případě národnostních menšin si pak dotazovaní nejčastěji vybavili Romy, dále pak opět Vietnamce, Poláky, Slováky, Němce a Ukrajince.

Jak je vidět z výsledků dvou posledně jmenovaných otázek, v povědomí veřejnosti často neexistuje ostrá hranice mezi tím, kdo jsou to „cizinci přechodně pobývající v ČR“ a kdo „příslušníci národnostních menšin žijící v ČR trvale“. Zejména v případě národností, které se v ČR začaly ve větší míře usazovat až po roce 1989 (Vietnamci, Ukrajinci), veřejné mínění váhá, do které kategorie je zařadit (na jedné straně fakt jejich postupujícího etablování do společnosti, na druhé pak skutečnost jejich prozatím krátkodobé přítomnosti, která je v očích veřejnosti výrazně odlišuje například od Romů), ovšem zcela jasno nemá ani v případě například Poláků, nebo Slováků.

⁵ „Obyvatele z jakého regionu (regionů)/Cizince z jakého státu (států)/Příslušníky jaké národnostní menšiny (menšin) jste si představil, když jste odpovídal na předchozí otázky?“ Respondenti mohli uvést u každé otázky až tři možnosti.